

Departures

Time	Destination	Flight
11:05	LARNAKA	EK 185
11:20	ZURICH	AZ 653
12:10	EVAN THALES	OS 110
12:25	NEO	BA 83
12:40	AERIE	LH 749
12:45	GENEVA	NS 855
12:55	VIRGIN GORDA	AV 630
13:15	ROME	AC 904
13:30	MAHE ISLAND	GE 730
14:10	BELIZE CITY	EK 120

Miért a Putyin-rezsim

Okozza, elítéli, és mégis támaszkodik a

Tőkemenekülés a túlélésért

Minden jog fenntartva. Nyomtatás az Amerikai Egyesült Államokban. A kiadó írásbeli engedélye nélkül a kiadvány egyetlen része sem sokszorosítható vagy továbbítható semmilyen formában vagy bármilyen elektronikus vagy mechanikus eszközzel, beleértve a fénymásolást, a rögzítést vagy bármilyen információtároló és -kereső rendszert.

Szerzők: Spiegelberger

Az ebben a jelentésben kifejtett nézetek kizárólag a szerző nézetei, és nem feltétlenül tükrözik a Foreign Policy Research Institute álláspontját, amely egy olyan pártoktól független szervezet, amely az amerikai külpolitikáról és a nemzetbiztonsági prioritásokról igyekszik jól megalapozott, szakpolitikai szempontú cikkeket közzétenni.

Szerkesztés: Shattuck Design:
Thomas J: Kopytnik Natalia

© 2021 by the Foreign Policy Research
Institute November 2021

RÓLUNK

A Külpolitikai Kutatóintézet (FPRI) egy Philadelphiában működő, pártoktól független agytröszt. Alapelve, hogy egy nemzetnek gondolkodnia kell, mielőtt cselekszik. Az FPRI elkötelezett a legmagasabb színvonalú tudományos és pártatlan politikai elemzések készítése mellett, amelyek az Egyesült Államok előtt álló létfontosságú külpolitikai és nemzetbiztonsági kihívásokra összpontosítanak. A történelem, a földrajz és a kultúra szemszögéből oktatjuk azokat, akik a politikát alakítják és befolyásolják, valamint a nagyközöniséget.

AJÁNLATI ÖTLETEK

Egy egyre inkább polarizált világban büszkék vagyunk a pártatlan tudományosság hagyományára. Több mint 100 olyan, az ország és a világ különböző pontjain élő, velünk kapcsolatban álló tudóst tartunk számon, akik rendszeresen megjelennek a nemzeti és nemzetközi médiában, tanúskodnak a Capitol Hillen, és az amerikai kormányzati szervek konzultálnak velük.

AZ AMERIKAI KÖZVÉLEMÉNY FELVILÁGOSÍTÁSA

Az FPRI azon az alapfeltevésen nyugszik, hogy a tájékozott és művelt állampolgárok nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy az Egyesült Államok koherens külpolitikát folytasson. Az FPRI mélyreható kutatások és széleskörű nyilvános programok révén olyan ismereteket nyújt, amelyek segítenek a nyilvánosságnak megérteni változékony világunkat.

AZ ÁLLAMPOLGÁRI MŰVELTSÉG ELŐMOZDÍTÁSA

Úgy véljük, hogy a szilárd állampolgári nevelés nemzeti szükségszerűség. Az FPRI célja, hogy a tanárok számára biztosítsa az állampolgári műveltség fejlesztéséhez szükséges eszközöket, és azon dolgozik, hogy a fiatalok jobban megértsék az amerikai politikai életet és a világban betöltött szerepünket alakító intézményeket és eszméket.

Miért a Putyin-rezsim

Okozza, elítéli, és mégis támaszkodik a

Tökemenekülés a túlélésért

*Sokszor láttam már macskát vigyor
nélkül... de vigyort macska nélkül!
Ez a leg
furcsa dolog, amit életemben láttam!*

- Lewis Carroll,
Alice kalandjai Csodaországban (1865)

Összefoglaló

Az évezred elején Vlagyimir Putyin feltámasztotta az orosz gazdaságot és megerősítette az államhatalmat, de az általa alkalmazott módszerek az utóbbi időben gazdasági stagnáláshoz vezettek. Válaszul a Kreml-rezsim számos gazdasági reformot javasolt. Ezeket a reformokat azonban nem hajtotta végre, mert félt, hogy aláássa az irányítást, amelyet nagyrészt a törvények szelektív, a rezsim érdekeit szolgáló alkalmazásával gyakorol, ahelyett, hogy az ország egészének érdekében pártatlanul alkalmazná. Ez a megállapodás az elit számára jövedelmező. Jogbiztonság nélkül azonban még az elit sem tudhatja, hogy a rezsim egy nap nem jön-e a vagyonáért. A kisajátítástól való félelem az Orosz Föderációból olyan országokba irányuló tömeges tőkemeneküléshez vezetett, ahol - Oroszországgal ellentétben - a törvények megvédik a magántulajdont. Ezek a joghatóságok együttesen egy hatalmas, virtuális "Oroszország-ellenes" területet alkotnak. A Kreml elismerte a tőkemenekülés problémáját, de nem szívesen állítja meg, mert attól tart, hogy az orosz pénzes osztályok reformokat követelnek, ha arra kényszerülnek, hogy vagyonukat Oroszországban tartsák. Az eredmény egy olyan rezsim, amely az ország egészének jóléte rovására terjeszkedett, amely egyre zsugorodik, mivel vagyonának jó része a határon túlra menekült a virágzó Oroszország-ellenességbe.

A Vlagyimir Putyin két évtizedes hatalomra kerülése után jó oka van a kárörömre. Az Orosz Föderáció elnöke 2000 óta (a miniszterelnöki tisztséget kivéve).

miniszter 2008-2012 között), nemcsak összetartotta Oroszországot, hanem 2014-ben még a Krimre is kiterjesztette. Kiszorította az amerikai befolyást Szíriából, megépítette az Északi Áramlat II. gázvezetékét az Egyesült Államok ellenkezése ellenére, és széles körű kibertámadásokat intézett az amerikai kormányzati szervek, vállalatok és szövetségesek ellen. Az őt megfékezni hivatott szankciókról kiderült, hogy csupán kellemetlenséget okoznak, és ezt a körülményt ő annak bizonyítékaként állította be, hogy az Egyesült Államok, a Nyugat és általában a demokrácia gyengén működik. Otthon Putyin hatalma megkérdőjelezhetetlen, minden hiteles politikai ellenfelét megölték, börtönbe zárták vagy száműzték. Ez a nyers képesség, hogy a győzelemre törjön, olyan államférfiak csodálatát váltotta ki Putyinból, mint Donald Trump, Nigel Farage, Orbán Viktor és Silvio Berlusconi, annak ellenére, vagy talán éppen azért, hogy képes a választások manipulálására, az ellenvélemény elfojtására és a média cenzúrázására. Mégis, bizonyára van valami hátulütője ennek a sok győzelemnek? Az itt tárgyalt kérdés az, hogy Putyin eredményei mibe kerülnek az orosz államnak és gazdaságnak.

Ha elromlott, ne javítsd meg

Az 1993-ban megjelent *Russia 2010 and What It Means for the World* című könyvükben Daniel Yergin és Thane Gustafson úgy vélte, hogy Oroszország több lehetséges jövő előtt áll. Az egyik lehetőség a "lecsúszás" volt, ami alatt azt értették, hogy Oroszország folytatja azt az utat, amelyen Borisz Jelcin akkoriban a semmibe vezető úton haladt. A másik jövő egy gazdasági csoda volt, amelyet a jó kormányzás, a magánszektor növekedése és a külföldre menekült tőke Oroszországba való visszatérése idézett elő.¹ Oroszország néhány évvel Yergin és Gustafson könyvének megjelenése után valóban átélt valamiféle gazdasági csodát. 1999-től a 2007-2009-es globális pénzügyi válságig az ország "egy főre jutó bruttó hazai terméke (GDP) állandó árakon számolva megduplázódott (ami 7 százalékos átlagos éves növekedési ütemnek felel meg), nominális dollárban pedig hatszorosára nőtt - 270 milliárd dollárról állandó árakon számolva 1,7 billió dollárra".² Sajnos a buli nem volt tartós. A pénzügyi válságból való kilábalás után az orosz gazdaság 2012-ben stagnálni kezdett. Régi ellenfeléhez, az Egyesült Államokhoz és új barátjához, a Kínai Népköztársasághoz képest Oroszország zsugorodni kezdett.

2013 végén Putyin elismerte, hogy a visszaesés fő oka "inkább belső, mint külső természetű".³ A válasz egy sor javasolt gazdasági reform volt, amelyek közül egyiket sem hajtották végre teljes mértékben, a legtöbbet pedig egyáltalán nem. 2000-ben a Kreml jóváhagyta "Az Orosz Föderáció társadalmi-gazdasági fejlődésének programját a 2000-2010 közötti időszakra". Ez az úgynevezett "Gref-program" kezdetben egy "éles

¹ Daniel Yergin és Thane Gustafson, *Russia 2010 and What It Means for the World* (New York: Random House, 1993), 119-173. oldal.

2 Sergei Guriev, "Political Origins and Implications of the Economic Crisis in Russia", in Leon Aron, szerk., *Putin's Russia. How It*

Rose,

How It Is Maintained, and How It Might End (Washington, D.C.: American Enterprise Institute, 2015), 8. o. Lásd még: Chris Miller, *Puti-
nomika. Power and Money in Putin's Russia* (Chapel Hill: Univ. of North Carolina Press, 2018), pp. 59-78.

3 Vlagyimir Putyin, "Elnöki beszéd a Szövetségi Gyűléshez", Oroszország elnökének hivatalos honlapja, 2013. december 12.,
<http://77eng.kremlin.ru/news/6402>.

a gazdasági növekedés felgyorsulása, a külföldi befektetések beáramlása . . a rubel erősödése", és a GDP 7%-os átlagos növekedése Putyin első "reformer" elnöki ciklusa alatt (2000-2004).⁴ Ennek ellenére a Gref-programot a programnak csak mintegy harmadának végrehajtása után ejtették.

A 2008 végi pénzügyi válság idején a kormány bejelentette 189 oldalas "Az Orosz Föderáció 2020-ig tartó hosszú távú társadalmi-gazdasági fejlődésének koncepcióját".⁵ A koncepciót egyáltalán nem hajtották végre. Körülbelül egy évvel később Dmitrij Medvegyev akkori elnök közzétette az "Előre, Oroszország!" című dokumentumot, amelyben őt "stratégiai vektort" jelentett be: új üzemanyagok, atomenergia, számítástechnika, kommunikáció és orvosi berendezések. Medvegyev programja valójában csak egy kívánságlista volt, és talán egy kivételtől eltekintve teljesítetlen maradt: Oroszország ma is világelső a kereskedelmi célú nukleáris technológia terén, ahogy akkor is az volt.

Ezután 2011 elején Putyin akkori miniszterelnök utasította a Közgazdasági Felsőoktatási Intézetet és a Nemzetgazdasági és Közigazgatási Akadémiát, hogy dolgozzanak ki egy "Stratégia 2020" nevű tervet. A terv megfelelően megírt, de soha nem került végrehajtásra. Körülbelül egy évvel később, 2012 januárjában Putyin újabb tervet tett közzé "Új gazdaságra van szükségünk" címmel, majd nem sokkal azután, hogy márciusban átvette az elnöki tisztséget, tizenkét "májusi rendeletet" tett közzé, amelyekben "a beruházási környezet radikális javítására és az állami jelenlét jelentős csökkentésére" szólított fel.

a gazdaságban, azt jósolva, hogy ez hét év alatt a munkatermelékenység másfélszeresét (azaz évi 6%-ot) és a GDP 27%-ára történő növekedését eredményezi.⁶ Ahogy az oroszok mondják: "Álmodni nem árt" - a rendeletek nem valósították meg a kívánt javulást. Nemrégiben Putyin rendeletek újabb körét tette közzé, amelyek főként a "nemzeti projektekre" összpontosítottak. Ezek a rendeletek alig vagy egyáltalán nem javítottak az orosz vállalatok vonzerején, amelyek alacsony ár-nyereség aránya lényegében a leendő befektetők bizalmatlansági szavazatát jelenti az orosz üzleti életben.⁷

A Kreml ismételt kudarcra saját javasolt reformjainak végrehajtásában első pillantásra rejtélyesnek tűnhet. Talán a közbeeső események, például a pénzügyi világválság vagy a nyugati szankciók miatt váltak kivitelezhetetlenné? Szergej Gurjev orosz közgazdász nem veszi be ezt a magyarázatot:

A probléma az, hogy az ilyen növekedés eléréséhez szükséges reformok - a korrupció elleni küzdelem, a tulajdonjogok védelme, a privatizáció és a globális gazdaságba való integráció - veszélyeztetik az elit hatalmon tartási és haszonélvezeti képességét. A hatalmon lévők számára a zsugorodó tortából egy nagy szelet jobban tetszik, mint a növekvő tortából egy darab sem, amit a jelenlegi elit nagy része kapna egy tisztességes, világos szabályokat és kiszámítható végrehajtást biztosító jogrendszerben.⁸

A Kremlnek tehát jó oka van arra, hogy ne valósítsa meg terveit. De miért lenne a

4 Szergej Gurjev, "Vlagyimir Putyin 20 éve: a gazdaság átalakítása", *Moscow Times*, 2012. augusztus 16. 5 A

2008. november 17-i 1662-r. sz. határozat, orosz nyelven elérhető a <http://government.ru/info/6217/> oldalon.

6 Guriev, "20 év" 4. Tábjegyzet ZET

7 Jim Sloan, "Oroszország: *Seeking Alpha*, Sept. 18, 2019, <https://seekingalpha.com/article/4297417-russia-cheapest-market-in-world-you-to-get-past-pretty-dicey-stuff-to-buy>.

8 Sergei Guriev, "The Return of Stagnation", *Moscow Times*, 2013. december 4., <https://www.themoscowtimes.com/2013/12/04/the-return-of-stagnation-a30204>.

Moszkvai Nemzetközi Üzleti Központ (Dmitry Chistuprudkov/Wikimedia Commons)

A Kreml továbbra is olyan terveket hirdet és hoz nyilvánosságra, amelyeket nyilvánvalóan nem áll szándékában megvalósítani? Az egyik válasz az, hogy a Potemkin-terv egy olyan agitprop-kampány része, amely egyszerre három különálló célt szolgál: annak demonstrálása, hogy a rezsim felismeri a problémákat; annak a benyomásnak a keltése, hogy a rezsim foglalkozik ezekkel a problémákkal; és annak bemutatása, hogy a rezsimre szükség van Oroszország védelmében a külföldi ellenségektől, akik állítólag felelősek Oroszország problémáiért.⁹ Ez a kampány pontosan illeszkedik az "információs autokrácia" elméletébe, amelyet a

Guriev és kollégája, Daniel Treisman, amely szerint "[az] információs autokraták a lakosság terrorizálása vagy indoktrinálása helyett azzal maradnak életben, hogy elhitetik a polgárokkal - ésszerűen, de tévesen -, hogy ők kompetensek és közérdekűek"¹⁰.

⁹ A külföldi ellenségekről szóló narratíváról lásd: Sergei Guriev, "Deglobalizing Russia", Moscow Carnegie Center, 2015. december 16., 5. o., <https://carnegie.ru/2015/12/16/deglobalizing-russia-pub-62294>.

¹⁰ Sergei Guriev és Daniel Treisman, "Informational Autocrats", *Journal of Economic Perspectives*, 33. kötet, 33. sz. 4, Fall 2019, 101. o.

Ugyanezek a szerzők ezt az elméletet a hamarosan megjelenő, *Spin Dictators* című könyvükben részletezik: *The Changing Face of Tyranny in the 21st Century* (Princeton: Princeton Univ. Press, 2022).

A jogosultság dialektikája

Miután a kilencvenes években Jelcin alatt "lecsúszott", majd a 2000-es évek elején Putyin alatt gazdasági fellendülésnek örvendett, Oroszország azóta Yergin és Gustafson egy másik lehetséges jövőjéhez hasonló útra lépett, amelyet "a virulens nacionalizmus és az orosz imperializmus jellemez, amely meg akarja fordítani az elmúlt fél évtized menetét".¹¹ Putyin valójában megfordította Jelcin örökségét, annak jó és rossz részeit egyaránt. Az 1990-es évek káosza véget ért. Putyin viszonylagos gazdasági stabilitást hozott az országnak az állami költségvetés egyensúlyba hozásával és Oroszország államadósságának visszafizetésével (ebben nagy segítség volt az egyre emelkedő olajár). Véget vetett az oligarchák túlzott politikai befolyásának is. Putyin mindezzel azonban nem követte a bizalomépítő Theodore Rooseveltt példáját. Míg az amerikai állami intézmények sikeresen érvényesítették a rablóbarók trösztjei feletti szabályozási ellenőrzést anélkül, hogy birtokba vették volna azokat, az újonnan magabiztos orosz állam gyorsan elkezdte felvásárolni az oligarcháktól kiszorított vagyontárgyakat, mígnem "[a]z államkapitalizmus felváltotta az oligarchikus rendszert, mint a mai orosz gazdaság legjellegzetesebb jellemzőjét".¹² Dmitrij Trenin az így kialakult politikai-gazdasági konfigurációt "államnak álcázott rezsimmé" nevezte.¹³ Anders Åslund különbözőképpen "cimbora kapitalizmusnak" és "tekintélyelvű kleptokráciának" nevezte¹⁴.

A kleptokrácia, vagyis a "tolvajok uralma" azt jelenti, hogy az orosz rezsimm törvénytelenül szerez tulajdont. Mégis, a rezsimm tagjai által *törvénytörő módon* elkövetett lopás ma talán kevésbé gyakori, mint a *törvény eszközeivel* elért kisajátítás és üldözés. A Kreml számára fontos ügyekben nem ritkák az olyan piszkos trükkök, mint a bizonyítékok kizárása és a bírósági iratok benyújtásának lehetetlen határideje, amelyeket a bírói mérlegeléssel visszaélve szabnak ki. Ezek az igazságszolgáltatás eljárási eróziói. Ami az anyagi jogot illeti, a Kreml kifejlesztette azt a képességét, hogy először olyan jogszabályokat fogadjon el, amelyek "legalizálják" a későbbiekben elkövetendő, egyébként jogellenes rablást. Ennek a megközelítésnek paradigmikus példája volt Putyin Krím elfoglalása: A félsziget hivatalos annektálása előtt, 2014 márciusában Putyin gondoskodott arról, hogy az orosz parlament először ratifikálja a Krími Köztársaság Oroszországhoz való csatlakozásáról szóló szerződést, ami jogi színezetet adott a szemérmetlen területszerzésnek.¹⁵ A jognak ez a kiforgatása és formálása az uralkodó osztály érdekeinek megfelelően - amit egyesek "autokratikus legalizmusnak"¹⁶ neveznek - a Putyin-rezsimm legjobban leíró elnevezés további finomítására utal. Amikor egy kormány a saját érdekében cselekszik a nép érdekei helyett, a törvényt megsértve, akkor egyszerű rezsimmé degradálódik, de amikor ugyanez a rezsimm politikai hatalmát arra használja fel, hogy átírja és szelektíven érvényesítse a törvényt, hogy a törvénytöréseit törvényessé tegye, akkor a "szuverenitás és a tulajdonjogok" összekeveredtek "a megkülönböztethetlenségig, és

¹¹Yergin és Gustafson, *Russia 2010*, 1. lábjegyzet, 5. o.

¹²Dmitri Trenin, *Oroszország* (Cambridge: Polity, 2019), 157. o.

¹³Id., 176. o.

¹⁴Anders Åslund, *Russia's Crony Capitalism* (London: Yale Univ. Press, 2019), 7. és 158. o.

15 Az orosz Duma 445. Csalányban szavazott az annexió mellett. Az egyetlen ellenszavazatot Ilja Ponomarjov adta le, aki jelenleg száműzetésben él, miután szavazata után jelentős kellemetlenségek érték Oroszországban. Lásd Steven Pifer, "Krim: Hat évvel az illegális annexió után", Brookings Institution, 2020. március 17., <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/03/17/crimea-six-years-af-ter-illegal-annexation/>.

16 Lásd: Kim Lane Scheppele, "Autocratic Legalism", *Univ. of Chicago Law Review* 85 (2018), 545-83. o.; valamint Timothy Frye, *Weak Strongman* (Princeton: Princeton Univ. Press, 2012), 115. o.

Vlagyimir Putyin elnök és Anton Sziluanov pénzügyminiszter találkozója 2018 márciusában. (Kremlin.ru)

a politikai hatalmat ugyanúgy gyakorolják, mint a gazdasági hatalmat. "¹⁷ Ez Richard Pipe híres formulája a patrimonializmusra, amely szerinte a cárok alatti Oroszországra is alkalmazható volt. Mások azóta meggyőzően érveltek amellett, hogy a kifejezés a Putyin által létrehozott rendszerre is alkalmazható, amelynek fő célja "nem Oroszország újjáélesztése, az orosz birodalom helyreállítása vagy az orosz nemzet jóléte, hanem a fennálló patrimonialis rendszer minden áron való megőrzése".¹⁸ A Putyin által létrehozott rendszerre is alkalmazható.

Az örökségi rendszer csúcsán Putyin ül, körülvéve udvarával, amely régi barátokból és kollégákból áll, akik még szentpétervári alpolgármesterként dolgoztak. Az udvarba tartoznak az "Ozero nyári házi társoperatív" tagjai, mint Andrej Fursenko, Jurij Kovalcsuk, Arkagyij és Borisz Rotenberg,

Nyikolaj Szalamov, Gennagyij Timcsenko és Vlagyimir Jakunyin, valamint régi ismerősök, akik most ipari és állami vezetőként szolgálnak: German Gref (a Sberbank vezérigazgatója), Dmitrij Kozak (a Kreml kabinetfőnökének helyettese), Alekszej Kudrin (a számvevőszék elnöke), Dmitrij Medvegyev (a Biztonsági Tanács elnökhelyettese, volt elnök és miniszterelnök), Alekszej Miller (a Gazprom vezérigazgatója) és Igor Szeccsin (a Rosznyeft vezérigazgatója). A bíróság tagja továbbá az orosz biztonsági szervek több jelenlegi és volt tagja, nevezetesen Nyikolaj Patrusjev (a Biztonsági Tanács titkára), Alekszandr Bortnyikov (a Szövetségi Biztonsági Szolgálat vezetője) és Szergej Ivanov (az elnök különleges képviselője, volt vezérkari főnök és védelmi miniszter). Putyin udvarának e három összetevője - az ő

¹⁷ Richard Pipes, *Russia under the Old Regime*, 2d ed. (New York: Collier Books, 1992), pp. 22-23. Lásd még: id., *Property and Freedom* (New York: Vintage Books, 1999), 159-208. o.

¹⁸ Anton Shekhovtsov, *Az orosz és a nyugati szélsőjobboldal: Tango Noir* (London: Routledge, 2018), 71. o. Lásd még: Stephen Blank,

"Russia, the Patrimonial State, and Its Future", *The Interpreter*, 2015. április 20.; és Alexandra Vasileva-Dienes, "Informality trap: a foundation of Russia's statist-patrimonial capitalism", *Contemporary Politics*, vol. 25, no. 3, 2018. dec. 15.

Limassol Marina, Ciprus. (Adobe Stock)

dacha co-op cimborák, technokrata menedzserek és a biztonsági ügynökség munkatársai - ők alkotják azt, amit Áslund Putyin tekintélyelvű kleptokráciájának "első három körének" nevez. ¹⁹ Legfőbb támogató eszközeik az állami tulajdonú vagy állami ellenőrzés alatt álló iparágakban betöltött befolyásos pozíciók, jövedelmező monopóliumok és zsíros állami szerződések. A *Forbes* 2016-ban olyan adatokat tett közzé, amelyek szerint a 2015-ös állami közbeszerzési szerződések (összesen több mint 15 milliárd dollár értékben) öt legnagyobb kedvezményezettje közül négy történetesen Putyin korábbi dzsúdóedzője és annak fia, az egyik dácsaszövetkezeti partnere, valamint egy másik szövetkezeti partner fia volt (az ötödik kedvezményezett az előbbieket egyikehez tartozó vállalat kisebbségi tulajdonosa volt). ²⁰ Ennek a belső körnek a tagjai egy tanulmány szerint "kapnak

142-szer több pénzt kapnak szerződésekből, mint a nem kapcsolt magánszemélyek." ²¹

Az udvaroncok alatt a Jelcin-korszak túlélő oligarchái és más mágnások következnek. Bár Putyin alatt elvesztették politikai befolyásukat, a hatalom megszilárdítása előtt felhalmozott vagyonuk nagy részét megtarthatták. Nem mondhatjuk azonban, hogy *tulajdonukban vannak* a vagyonuk, mivel tulajdonjoguk nem szerzett, hanem függő; az orosz magánszektor "a Kreml jóindulatától függ, ahol a mágnásoknak az államot kell szolgálniuk, hogy megőrizték tekintélyüket és vagyonukat". ²² Ennek eredményeképpen ma már pontosabb azt mondani, hogy csupán a vagyont birtokolják, amelyből

¹⁹ Áslund, *Crony Capitalism*, 14. lábjegyzet, 7. és 158. o.

20 Natalia Lamerova és Konstantin Sonin, "The Role of Business in Shaping Economic Policy", in Daniel Treisman, szerk., *The New Autocracy* (Washington, D.C.: Brookings Institute, 2018), 140. o.

21 Id., 141. o.

22 Catherine Belton, *Putin's People* (London: Simon and Shuster, 2020), 362. o.

engedélyezik számukra a feltételes jövedelemáramlást, azaz a haszonélvezeti jogot. Ezeket a mágnásokat és volt oligarchákat a patrimonális rendszerben leginkább *vazallusoknak* lehetne nevezni.

Mivel a törvényt az igazságszolgáltatás helyett a hatalom eszközévé tették, Oroszországban senki sem érezheti magát biztonságban sem a tulajdonát, sem a személyét illetően. A szuverenitás és a tulajdon összemosása előre látható következményekkel járt. Az egyik, hogy a pénz elhagyja az országot a biztonságosabb partok felé.

● ● ● Mi ez a sziszegő hang?

Ha egy ország több tőkét von ki, mint amennyit bevisz, akkor azt mondják, hogy "tőkeáramlásban" szenved, ami három, egymástól viszonylag különböző helyzetet takar. ²³ Az első a "tőkekivitel", a tőke határokon átnyúló mozgása nyereséges külföldi befektetés céljából. Aztán van a "tőke kivonás", amely a tőke folyamatos elvándorlását írja le egyik országból a magasabb hozamot és/vagy alacsonyabb kockázatot kínáló másikba, egy olyan folyamatos folyamatot, amelyet nem feltétlenül külső sokk, hanem sokkal inkább az adóelkerülés vagy a pénzmosás szándéka motivál. Végül a "tőkeáramlás", amely "a pénzügyi eszközök és a tőke nagyarányú elvándorlása egy országból olyan események miatt, mint a politikai vagy gazdasági instabilitás, a valuta leértékelődése vagy a tőkekontroll bevezetése".²⁴ Leegyszerűsítve, a tőkekivitel elsősorban a nyereségre való törekvés motiválja.

(kapzsiság); a tőkekivonás a kapzsiság és a veszteségtől való idegenkedés (félelem) keveredéséből ered; a tőkemenekülés pedig elsősorban a félelemre adott válasz.

1993 és 2018 között Oroszország a GDP körülbelül tíz százalékát kitevő kereskedelmi többletet ért el évente, főként az olaj- és gázexportnak köszönhetően. Lenyűgöző teljesítmény, egy ilyen többlet rendes körülmények között a hazai pénzügyi tartalékok megfelelő mértékű felhalmozódását eredményezné. Ez igaz például Norvégia esetében is. A hatalmas északi-tengeri olajbevételeknek köszönhetően Norvégia 2020-as GDP-jének mintegy háromszorosát helyezte el az állami tulajdonú "Olajalapban". Ezzel szemben az orosz tartalékok értéke valamivel kevesebb, mint az orosz GDP 30%-a, ami Thomas Piketty és mások feltételezéséhez vezetett, hogy az orosz GDP mintegy 200%-át kitevő "pénzügyi vagyon" ²⁵ "eltűnt".²⁶ A külföldi és a hazai tőkemegtérülési ráták különbségének figyelembevételével végzett kiigazítások után Piketty azt a "rendkívül óvatos" becslést adja, hogy az Oroszországból az 1990-es évek elejétől a 2010-es évek közepéig történt kumulatív tőkeáramlás a 2015. évi bruttó nemzeti jövedelem (GDP és a tengerentúli forrásokból származó jövedelem) körülbelül egy évének felel meg, de ennek akár a kétszerese is lehet. ²⁷ Hová tűnt a hiányzó tőke? Piketty és munkatársai arra a következtetésre jutottak, hogy "[s] egyes orosz magánszemélyek ... valahogyan képesek voltak a kereskedelmi többlet egy részét maguknak tulajdonítani, hogy offshore vagyont halmozzanak fel".²⁸ Arra a következtetésre jutottak, hogy az összes orosz pénzügyi vagyon mintegy 50%-át offshore tartják, ami kedvezőtlen összehasonlításban van az oroszországi pénzügyi vagyonnal.

²³ A tőkeáramlás típusainak alábbi tárgyalásáért a szerző köszönettel tartozik Oleg Komolovnak, "Capital Outflow and the Place of Russia in Core-Periphery Relationships", *World Review of Political Economy*, 10. kötet. No. 3, 2019 ősz, pp. 330-332.

24 "Tőke mekkorát" Investopedia, <https://www.investopedia.com/terms/f/financialasset.asp>.

25 A "pénzügyi vagyon" a "bankbetétek, részvény- és kötvényportfóliók, befektetési alapokban lévő részesedések és biztosítási szerződések összege". Gabriel Zucman, *The Hidden Wealth of Nations* (Chicago: Univ. of Chicago Press, 2015), 35. o.

26 Thomas Piketty, *Capital et idéologie* (Paris: Seuil, 2019), 697. o.

27 Id. 698. o.

28 Filip Novokamet, Thomas Piketty és Gabriel Zucman, "From Soviets to Oligarchs: Inequality and Property in Russia 1905-2016", WID.world Working Paper Series, no. 2017/09, 19. o.

az Egyesült Államok (4%), Európa (10%), Latin-Amerika (22%), és Afrika (30%).²⁹

A tőke elsősorban kapzsiságból szivárog ki a fejlett gazdaságokból, megkerülve a törvényeket és a szabályozást, hogy magasabb tőkehozamot és/vagy alacsonyabb adókulcsot érjen el, Oroszországból azonban elsősorban félelemből menekül, a tőke jogbiztonságát keresve, nem pedig a magasabb hozamot, amit Oroszországban valószínűleg meg tudna szerezni.³⁰ Ennek oka, hogy "Oroszország egy standard eltéréssel korruptabb, mint a hasonló fejlettségi szintű országok. A szint

Oroszországban a korrupció a világ legszegényebb országainak szintjén van."³¹

^A Transparency International 2020-as Korrupció Érzékelési Indexe szerint Oroszország a 129. helyet foglalja el (a 179-ből) Azerbajdzsánnal, Gabonnal, Malawival és Malival együtt.³²

A tőkemenekülés nem Putyin alatt kezdődött. A gazdag oroszok az anarchikus Jelcin-évek alatt külföldre küldték a pénzt, főként a magánszektorbeli versenytársaiktól való félelem miatt. De a tőkemenekülés Putyin alatt sem szűnt meg. Az orosz világegyetem új urai most elsősorban a rezsim erős tagjaitól való félelmükben külföldre szállítják vagyonukat, akik a

a törvények olyan módon történő meghozatalát és végrehajtását, amely növeli a kisajátítási hatalmukat, azt mondhatjuk, hogy monopolizálták a korrupció törvényes felhasználását, "amely megszűnt a rendszer hibája lenni - magává a rendszerré vált."³³ Így van az, hogy "[a]z oroszországi gazdagok mind külföldre viszik likvid vagyonukat."³⁴ A kulcsszó itt az összes.

Az offshore paradicsom mint szükséges rossz

Mivel az orosz gazdaság stagnált, Putyin felismerte a tőkemenekítés problémáját és azt a bevett gyakorlatot, hogy az orosz ellenőrzés alatt álló nagyvállalatok Oroszországon kívüli cégalapítással minimalizálják adójukat. A parlamenthez intézett 2013. decemberi beszédében megjegyezte, hogy az előző évben "111 milliárd dollár értékű orosz áru ment át offshore és részleges offshore cégeken keresztül", és hogy Oroszország 50 milliárd dolláros külföldi befektetésének fele szintén adóparadicsomokban kötött ki.³⁵ 2014 végén a parlament elfogadott egy törvényt, amelyet általában "ellenőrzött külföldi társaságokról szóló törvénynek" vagy "CFC-törvénynek" neveznek, és amely előírja az orosz adóügyi illetőségű személyeknek, hogy 2017. március 20-ig nyilatkozatot nyújtsanak be, amelyben felsorolják az összes olyan ellenőrző érdekeltséget, amellyel olyan vállalkozásokban rendelkeznek, amelyek nem orosz adóügyi illetőségűek.³⁶ A reakció gyors volt. A címre

29 Piketty, *Capital*, Supra 26. lábjegyzet, 700. o.

30 Id., 698. o.

31 Guriev, "Politikai eredet", 2. lábjegyzet, 14. o.

32 Corruption Perception Index 2020, Transparency International, elérhető a <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/table/nzl> oldalon.

33 Trenin, Oroszország, 13. lábjegyzet, 158. o. Lásd még Grigorij Javlinszkij, *The Putin System* (New York: Columbia Univ. Press, 2019), 81. o.: "Az ország politikai erőforrásainak kizárólagos birtoklása miatt az uralkodó körnek lehetősége van arra, hogy teljes belátása szerint és anélkül, hogy felelősségre vonnák érte, megteremtse saját jutalmait és mindenféle formális és informális, egyéni és kollektív jutalmát és kedvezményeit az igazgatási feladatai ellátása érdekében".

34 Åslund, *Crony Capitalism*, 14. lábjegyzet, 156. o.

35 Vlagyimir Putyin, Elnöki beszéd a Szövetségi Gyűléshez, 2013. december 12., Kreml hivatalos honlapja, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/19825>.

36 A 2014. november 24-i 376-FZ számú szövetségi törvény "Az Orosz Föderáció adótörvénykönyve I. és II. részének módosításáról (az ellenőrzött külföldi társaságok nyereségének megadóztatása tekintetében)".

Alekszandr Hloponin (balra) és Mihail Prohorov (jobbra). (Wikimedia Commons)

hogy elkerüljék külföldi vagyonuk nyilvánosságra hozatalát, a gazdag oroszok 40-50%-a azonnal külföldön vett fel adóügyi illetőséget, vagy külföldi vagyonát olyan rokonokra ruházta át, akik nem orosz adóügyi illetőségűek.³⁷ A jelek szerint ezeket az oroszokat nem az adózás rémítette meg leginkább (Oroszországban akkoriban 13%-os jövedelemadó volt, amelyet azóta 15%-ra emeltek a 70 000 dollár feletti jövedelmekre), hanem az a kilátás, hogy az állami szervek kiszivároztatják pénzügyi információikat ellenségeiknek és riválisaiknak, vagy maguk is visszaélnék velük. Eliot Higgins, a *Bellingcat* alapítója, függetlenül megerősítette, hogy az ilyen kiszivároztatások valós aggodalomra adnak okot: "Oroszországban, mivel annyira korrupció és rendőrállam, rengeteg információval rendelkeznek, amit az emberek egyszerűen kiszivároztatnak mindenhová, és eladják.

ezeiken az online adatokon . . . piacokon."³⁸

A bebörtönzött Alekszej Navalnij aktivista egy sor jól dokumentált videót készített, amelyekben több orosz kormánytisztviselő előkelő külföldi birtoklásait tárja fel. Az egyik emlékezetes videóban Navalnij nyomon követi egy toszkánai villa eladási történetét, amely Alekszandr Hloponin, az akkori miniszterelnök-helyettes és a Putyin-párti Egységes Oroszország Párt (URP) tagja tulajdonában volt. 2017-ben Hloponin 35,5 millió euróért adta el a villát Mihail Prohorov orosz milliárdosnak, annak ellenére, hogy a villa valós piaci ára nem lehetett magasabb 10 millió eurónál, és valószínűleg sokkal kevesebb volt.³⁹ Navalnij számára a (minimum) 25,5 millió eurós különbség úgy tűnt, hogy

37 Polina Devitt, "Offshore vagyon bevallása? Russian tycoons would rather ship themselves offshore," *Reuters*, 2017. június 6., <https://www.reuters.com/article/us-russia-economy-tax-insight-idUSKBN18X0XJ>. A külföldön bejegyzett, orosz irányítású vállalatok szintén vonakodtak attól, hogy az adó- és egyéb ösztönzők ellenére újra Oroszországba települjenek. Eddig csak egy maroknyi külföldön bejegyzett orosz irányítású vállalat látta szükségesnek, hogy ezt megtegye. Lásd: "Lenta's Redomiciliation to Russia", Cleary Gottlieb, 2021. február 17., <https://www.clearygottlieb.com/news-and-insights/news-listing/lentas-redomiciliation-to-russia>; valamint Polina Lyadnova és Matthew Fisher, "COMMENT: Orosz offshore? Ne olyan gyorsan...", *bne Intellinews*, 2019. május 20.

38. Elio Higgins videóinterjúja Bellingcat: The Bruno Kreisky Forum for International Dialogue, 2021. március 1., <https://www.youtube.com/watch?v=JP-eVDEWhm4>.

39. Az orosz nyelvű videó angol felirattal Navalnij 2018. április 26-i Twitter-bejegyzésében olvasható: <https://twitter.com/navalny/status/989574719111421953?lang=de>.

Vlagyimir Putyin elnök a Zapad hadgyakorlatot nézi 2021. szeptember 13-án. (Twitter/Kremlin.ru)

nagyon is hasonlított a megvesztegetésre (Prohorov tagadta a vádat, később beperelte Navalnijt rágalmozásért, és pontosan egy rubel kártérítést nyert). Egy másik videós leleplezésében Navalnij kiderítette, hogy egy másik URP-tag, Nyizsnyij Novgorod polgármestere két be nem jelentett lakást birtokolt Miami-ban, amelyek összértéke körülbelül kétfélmilliárd dollár, az egyik a felesége, a másik a lánya nevére volt bejegyezve.⁴⁰

A közelmúlt talán leghírhedtebb korrupciós ügyét Szergej Magnickij, a néhai informátor leplezte le, amikor 2007 végén az orosz államkincstártól elsikkasztott 230 millió dollárt azonnal külföldre vitték. A fő sikkasztók, Artem Kuznyecov alezredes és Pavel Karpov őrnagy, mindketten az orosz belügyminisztériumból, nem menekültek el a bűncselekmény leleplezése után. Ott maradtak

Oroszországba, ahol a minisztériumon belül előléptették őket, nyilvánvalóan kevésbé attól félve, hogy letartóztatják őket, mint attól, hogy az úgynevezett "hatalmi minisztériumok" (fegyveres erők, rendőrség, titkosszolgálatok stb.) egyikében betöltött biztos pozíciójuk ellenére ellopják tőlük az elsikkasztott pénzt.

Kuznyecov és Karpov esete alátámasztja azt a nézetet, hogy a hatalmi minisztériumok és a politikai elit nem monolitikus, hanem "a klánok, frakciók és ügynökségek közötti rivalizálás miatt annyira széttöredezett..., hogy nem tudnak egységesen fellépni"⁴¹, hanem "egymással versengenek a költségvetési juttatásokért és a korrupciós haszonért, kihasználva a felelősségtől való mentességüket".⁴² A verseny valóban kíméletlen lehet. Amikor a Nyomozó Bizottság (analóg az FBI-jal) egy ambiciózus nyomozópáros túl közel került ahhoz, hogy leleplezzen bizonyos

40 "Voprosy agitatsii. Vozmozhno, eta kvartira mera v Mayami budet neplokho agitirovat' za menya" [Campaign questions. Talán a polgármester miami lakása nem lesz rossz hatással a kampányomra], Navalnij hivatalos honlapja, 2016. dec. 21., <https://navalny.com/p/5173/>.

41 Daniel Treisman, "Bevezetés: Treisman: Rethinking Rethinking Putin's Political Order", in *The New Autocracy*, Supra note 20, 3. o., 3. o.

42 Andrei Soldatov és Michael Rochlitz, "The *Siloviki* in Russian Politics", in *The New Autocracy*, 20. lábjegyzet, 84. o.

a Szövetségi Biztonsági Szolgálat (a CIA-val analóg módon) tisztjeinek kétes ügyletei miatt, aminek eredménye egy kétszeres koponyatörés a börtönben, majd egy öngyilkosság és egy sor koholt büntetőeljárás a gyanúsítottak helyett a nyomozók ellen.⁴³ Ez nem egyedi eset volt: "A 2000-es évek közepére Putyin titkosszolgálati . . . egymás torkának estek, harcoltak, kémkedtek és börtönbe zárták egymást a zsákmányért folytatott versenyben."⁴⁴ Bár a rendszerbe szándékosan jelentős ügynökségek közötti rivalizálást építettek be, hogy megakadályozzák, hogy bármelyik ügynökség túl nagy hatalomra tegyen szert, és hogy megkönnyítsék az elnöki felügyeletet és ellenőrzést, ez a rivalizálás azóta "nagy részét az anyagi előnyökért folytatott küzdelemmé fajult, ahol minden szolgálat megpróbálja megvédeni a saját haszonbérét és befolyási övezetét az esetleges behatolással szemben."⁴⁵ A rivalizálás azonban nem csak az anyagi előnyökért folytatott harcra korlátozódik.

Ahogy a Kreml reformjai is halva születtek, mert alááshatták a rezsim hatalmi monopóliumát és a korrupt járadékokat, úgy a de-offshorizációra való törekvés is csak foltokban valósult meg, mert az alapvetően jogtalan rendszer nem működhet sokáig az Áslund által "negyedik körnek", azaz az "angol-amerikai offshore"^{nak} nevezett rendszer nélkül,⁴⁶ amely valódi, bár néha gátlástalan jogi védelmet nyújt a tulajdon számára. Putyin politikai-gazdasági rendszere tehát, ahol a személyes kapcsolatok felülírják a törvényt, éppen az ellenpólusát, nevezzük "antiorosznak", ahol a törvény felülírja a személyes kapcsolatokat, azaz a *Rechtsstaatot*, igényli és táplálja. És ha, mint ahogyan az a jelek szerint történik,

az összes orosz pénzügyi vagyon legalább fele az offshore adóparadicsomok láthatatlan birodalmában van, akkor ez a virtuális Oroszország-ellenesség a nyers pénzügyi súlyt tekintve már nagyobb lehet, mint a földrajzi térben elhelyezkedő valódi Oroszország.

A Cheshire Cat Conundrum

Mivel a bérleti díjtermelő vagyon de jure tulajdonjoga kevésbé fontos, mint a bérleti díj megszerzésének de facto képessége, sőt az a tény is, hogy a mai megbízható bennfentes holnap büntetőtelepi rab lehet,⁴⁷ Oroszországról azt lehet mondani, hogy csak két fő társadalmi-gazdasági osztályt foglal magában. Először is van egy felső osztály, amely magában foglalja Putyin udvaroncát (Áslund szerint a rezsim első három köre), a vazallusokat (a Jelcinkorszak túlélő oligarcháit) és mindenki mást, aki olyan gazdag, hogy okkal tarthat a kisajátítástól. E réteg megkülönböztető jellemzője, hogy képes a tőkét Oroszországból az offshore bankok, fedőcégek és trösztök hatalmas, virtuális Anti-Oroszországába vinni, amelyek nagy része Cipruson, a Seychelle-szigeteken, a Brit Virgin-szigeteken, Svájcban és Belize-ben található.⁴⁸ Másodszor, ott van az alsó osztály, amely mindenki másból áll.

Azok, akik a pénzüket Zürichben vagy Nicosiában tarthatják, akiknek villájuk van Toszkánában vagy Miami-ban, és akik a gyermekeiket Oxfordba vagy a Harvardra járatják iskolába, csak töredékét fogják elviselni annak, amit az emberek elszenvednek.

43 Joshua Yaffa, "A kettős csipés: *New Yorker*, 2015. július 27. 44 Andrei Soldatov, "Putyin titkosszolgálati: How the Kremlin

Corralled the FSB," *Foreign Affairs*, 2018. május 31.

45 Soldatov és Rochlitz, "The Siloviki in Russian Politics", in: *The New Autocracy*, 20. lábjegyzet, 90.

o. 46 Åslund, *Crony Capitalism*, 14. lábjegyzet, 158. o.

47 Oroszország volt gazdaságfejlesztési minisztere, Alekszej Uljukajev például jelenleg nyolcéves börtönbüntetést tölti, miután keresztbe tett Putyin bizalmasának, Igor Szecsinnnek, a Rosznyeft állami olajipari óriáscég vezetőjének. Bűncselekményének (vesztegetés) körülményei homályosak, és a tárgyalását eljárási szabálytalanságok jellemezték.

48 Ez az öt legfontosabb célpont az orosz tőke számára. Lásd: "Az offshore részvényesek által ellenőrzött orosz vállalatok TOP-10-je", 2019. augusztus 8., <https://credinform.ru/ru-RU/Publications/Article/297e5c6aef7c>.

az Oroszországból történő tőkekiáramlás külső költségei. Bár e felső osztályból sokan szeretnék, ha az orosz gazdaság virágozna és a jogrendszer normálisan működne, mert akkor mindenkinek nagyobb lenne a torta, ők el tudják viselni a fennálló körülményeket, mert nem kell elszenvedniük a megfizethetetlen élelmiszer, a nem megfelelő egészségügyi ellátás, a leromlott infrastruktúra és a színvonal alatti iskolák következményeit. Mindenki más szenvedni fog, és valójában a legtöbb mindenki más *eddig* is szenvedett: A reáljövedelmek 2021-ben 10%-kal alacsonyabbak, mint 2013-ban voltak;⁴⁹ az emelkedő élelmiszerárak komoly politikai problémává váltak;⁵⁰ a nyugdíjkorhatárt pedig olyannyira megemelték, hogy az orosz férfiak mintegy 40%-a várhatóan nem fog elég sokáig élni ahhoz, hogy ellátást vehessen fel.⁵¹

Tekintettel a felső és az alsó osztályok nagyon eltérő érdekeire, a Kreml másképp viszonyult hozzájuk. Az alsóbb rétegek körében elért eredményeinek növelése érdekében Putyin az Oroszországot ostromlott erődítményként ábrázoló hazafias narratívát támogatta. A felsőbb osztályra, amely a nem orosz információforrásokhoz való hozzáféréseinek köszönhetően jobban megfigyelheti "egy inkompetens hivatalnok korlátait", ez a narratíva nem hatja meg.⁵² A felsőbb osztályt ehelyett kooptálni kellett, egyrészt ajándékokkal (állami szerződések, monopóliumok, haszonélvezeti jogok stb.), másrészt engedelményekkel (engedély a vagyon elrejtésére).

offshore-vagyon). Nyilvánvalóan a nyilvánosan becsmért, dekadens, nyugati anti-Oroszországot részesítik előnyben, ahol a pénzüket, villáikat és gyermekeiket tartják. Röviden: kenyér - és offshore kenyérkosár - a felső osztály számára, és cirkusz a többieknek. Putyin tehát hirdetheti az offshore-mentesítést, hogy lenyűgözze az alsóbb osztályokat, de el kell tűrnie azt, hogy a felsőbb osztályt csendben tartsa.

Hogy az alsó osztályt meddig fogja megnyugtatni a PR-cirkusz, azt csak találgatni lehet, de Putyin valószínűleg továbbra is számíthat arra, hogy a felső osztály tagjai nem fognak túl sok bajt csinálni, amíg ő és a Nyugat továbbra is lehetővé teszi számukra, hogy a bérleti díjakat az offshore Oroszország-ellenes Oroszországba szállítsák.⁵³ Ahogy egy kommentátor fogalmazott: "Miért kockáztatnák meg, hogy intézményi változásokat követeljenek otthon, amikor olyan könnyen változtathatnak egyéni körülményeiken?"⁵⁴ Putyin hosszú távú aggodalmát a tőkemeneküléssel kapcsolatban ezért szükségszerűen mérsékli a tőkemenekülés rövid távú célszerűsége, mivel az elit számára "offshore menekülési útvonal" biztosítása a "legjobb módja annak, hogy levegye a nyomást az egyetlen olyan választói körről, amelynek valódi befolyása van a reformokra. Ha a pénzt otthon tartjuk, a változásra irányuló nyomás gyorsan jönni fog."⁵⁵

Ennek az offshore megoldásnak ára van. A tőke tömeges kiáramlásának eltérése a

49 Yury Kochetov, "Pandemic Pushed Russians' Household Finances to Decade Low," *Moscow Times*, 2021. január 29.

50 Jake Cordell és Uliana Pavlova, "Szükségünk van a kormányunkra": *Moscow Times*, 2021. márc. 12., 2021. márc. 12.

51 Tom Barnes, "Russian men 'may not make it to retirement'," *Guardian*, 2018. június

17. 52 Guriev, "Informational Autocrats", 10. sz. lábjegyzet, 101-102. o.

53 Chris Miller három okot azonosított, amiért Oroszország vezető oligarchái nem hagyták el Oroszországot: (1) egy tűzvesztes eladással rossz árat kapnának a vagyonukért; (2) az oligarchák elhitték a Kreml ígéreteit az üzleti környezet javítására, és (3) a Kreml "erős implicit garanciákat adott az oligarcháknak arra, hogy továbbra is birtokukban maradhatnak". Miller, *Putinomics*, 2. sz. jegyzet, 82-

83. o. Ehhez a felsoroláshoz egy negyedik ok is hozzáadható: sok oligarcha éppen azért maradt Oroszországban, mert a Kreml lehetővé teszi számukra, hogy vagyonuk jelentős részét kivigyék Oroszországból.

54 Stanislav Markus, "Az Atlasz, amely nem tántorodott el: *Daedalus*, 146. évfolyam, 2. szám, 2017 tavasz, 102. o.

55 Nicholas Shaxson, *Treasure Islands* (London: Vintage, 2011), 201. o.

Oroszország, valamint a gazdasági reformok végrehajtásának elutasításával a Kreml-rezsim következetesen bizonyította, hogy az önfenntartás az elsődleges célja. A COVID-19 válság kezelése megerősíti ezt a nézetet. Ahelyett, hogy a bőséges állami tartalékokból merített volna, hogy segítsen az orosz lakosságnak átvészelni a nehéz időket, a Kreml "nem volt nagylelkű", és inkább a pénzt választotta az életek megmentése helyett.⁵⁶ Az orosz állami adatok szerint Oroszországban a világjárvány kezdete óta 723 350 többlethalalozás történt - ez a világ egyik legrosszabb COVID-19-hez kapcsolódó halálozási aránya -, nem pedig 249 215, ami a nyilvánosságnak bejelentett "hivatalos" adat.⁵⁷ A COVID 19-nek és egy sor más tényezőnek köszönhetően az Orosz Föderáció lakossága ma kisebb, mint amikor Putyin 2000-ben elnökké vált, annak ellenére, hogy a Krím 2014-es anektálásával több mint kétmillió ember került orosz fennhatóság alá.⁵⁸ A rezsim a zsugorodó ország rovására növekszik. Természetesen az úgynevezett "jelenlegi tendenciák" soha nem tartanak fenn. Oroszország mindig képes meglepetést okozni. De ha a jelenlegi trendek folytatódnának, Putyin egy napon szembesülhet azzal, amit "Cheshire Cat Conundrum"-nak nevezhetnénk (elnevezést Lewis Carrolltól): "Sokszor láttam már országot rezsim nélkül, de rezsim ország nélkül! Ez a legkülönösebb dolog, amit életemben valaha láttam!"

56 Szergej Gurij Gurijev videóinterjúja, "The impact of COVID-19 in Russia with Sergei Guriev," Wheeler Institute for Business and Development, 2021. szeptember 1., <https://www.youtube.com/watch?v=duDxS8hAFTc>.

57 "Russia Becomes World Leader in Weekly Covid Deaths," *Moscow Times*, 2021. november 9.,

KÜLPOLITIKAI KUTATÓINTÉZET

<https://www.themoscowtimes.com/2021/11/09/russia-becomes-world-leader-in-weekly-covid-deaths-a75517>.

58 "Russia Marks Record 12-Month Population Decline," *Moscow Times*, frissítve 2021. október 13-án, <https://www.themoscowtimes.com/2021/10/11/russia-records-records-record-12-month-population-decline-a75262>.

A szerzőről

William R. Spiegelberger a moszkvai Rusal nemzetközi gyakorlati osztályának igazgatója volt 2018. április 6-ig, amikor is amerikai ~~sakó~~ vetettek ki a vállalatra és két fő részvényesére. Spiegelberger 2015-18-ig a Strabag SE (Bécs) igazgatósági tagja volt; a Harriman Intézet nemzeti tanácsadó testületének tagja. A Columbia Egyetemen szerzett jogi doktori címet, és a The Enforcement of Foreign Arbitral Awards in Russia című könyv szerzője.

További olvasnivalók

- **Oroszország nukleáris tevékenysége 2020-ban: Erőfitogtatás a Covid-19 ellenére** - Maxim Starchak
- **A Zapad 2021 és Oroszország potenciálja a hadviselésben** - Johan Norberg és Natalie Simpson
- **Oroszország kiberstratégiájának megértése** Josephine Wolff által
- **Oroszország védelmi ipara: Pavel Luzin: Politikai jelentőség és gazdasági eredménytelenség között**

Kövessen minket a Twitteren
@FPRI Csatlakozzon
levelezőlistánkhoz www.fpri.org

KÜLPOLITIKAI KUTATÓINTÉZET

A Külpolitikai Kutatóintézet elkötelezett a legmagasabb színvonalú tudományos és pártatlan politikai elemzések készítése mellett, amelyek a legfontosabb külpolitikai kérdésekre összpontosítanak.

és az Egyesült Államok előtt álló nemzetbiztonsági kihívások. A történelem, a földrajz és a kultúra szemszögéből oktatjuk azokat, akik a politikát alakítják és befolyásolják, valamint a nagyközönséget.

Külpolitikai Kutatóintézet 1528

Walnut Street, 610-es

lakosztály
Philadelphia, PA 19102

215-732-3774 www.fpri.org

Kövessen minket @FPRI